

הנה איפוא, מתוך השקפה זו, מתוך גישה זו, ובתחושת מחוייבות ושליחות - יצא רבינו לדרכו אל המשימה הראשונה שנזדמנה לפתחו: הקמת ה'כולל' בגייטסהד. הכולל, היה מפעלו הראשון של רבינו לאחר השואה, הצעד הראשון מני רבים בפעילותו הכבירה לשיקום הריסותיו של כלל ישראל לאחר אבדן רבבות מבני עמנו, כשבכללם - אלופי התורה והיראה, על ישיבותיהן ותלמידיהם. הי"ד.

למעשה, חלומו הגדול של רבינו היה הקמתו מחדש של ה'תלמוד תורה' ב'קלם', אולם הוא ראה כי הדור אינו בשל לכך - ולפיכך משך את ידו מן הרעיון.

למשל, תלמידו של רבינו, רבי בצלאל ראקוב - מתלמידי הכולל ב'גייטסהד' ולימים רבה של 'גייטסהד' - מעיד, כי ב'כולל' של 'גייטסהד' ניסה רבינו להנהיג הנהגות קלמאיות, אך נוכח כי נסיבות הזמן והמקום אינם מתאימים לכך⁷⁹.

גם רבי מרדכי צוקרמן מספר סיפור ברוח זו. היה זה כאשר הגיע רבינו לאחר המלחמה לצרפת, לאי שעל יד פריז, שם התאספו פליטים מבני הישיבות ורבי מרדכי בתוכם.

רבי מרדכי הציג עצמו כתלמיד ה'תלמוד תורה' והציע להקים ישיבה בדמות החינוך הקלמאי, אך רבינו הגיב בבת צחוק ואמר לו: "האם סבור אתה כי אפשר היום לחדש את 'קלם'?! האם נחדש את 'קלם' בכך שנמשיך את הדפיקות שהיו נהוגות בשעת התפילה?"⁸⁰.

התורה, כי לא כהרי שעת שלום שיכול אדם להתעסק בצרותיו ולפנות מצעריו... שעה זו, שעת חורבן והרס, עתה צרת הכלל נוראה, איבדנו את מחמדי נפש האומה, ועלינו לעמוד על משמרת הקמת חורבן האומה".

79. ספר-זכרון מכתב מאליהו ח"ב עמ' תצו.

80. שם עמ' שסג.

אגב, גם רבי יחזקאל לוינשטיין רקם בשנת תשי"א תוכנית "לעשות איזה דמות בזעיר אנפין של תלמוד תורה דקלם" - בירושלים, אך לא עלתה בידו. ראה אור יחזקאל ח"א עמ' צה.

בתקופה מאוחרת יותר כותב רבי יחזקאל: "על דבר המחשבה אשר היה לי לעשות איזה מקום מיוחד בעד אנשים מסוגלים למוסר, נתבטלה אצלי, כי הקושי לזה רב מאד, בפרט אשר אני משועבד להישיבה דפאניבעז" (כת"י).

[ואילו רבי יצחק גרינברג, משגיח בישיבת לומז'ה, סיפר כי בתקופה מאוחרת
 ערך רבינו גורל הגר"א בענין זה, ועלה בידו סימן לחדול מכך].

ובכן, לא נותר ביד רבינו אלא לחנך ולהנהיג את הדור על פי צרכיו...

על מפעליו של רבינו מכאן ואילך, בתקופה בה יצא מבין הצללים אל מרכז
 העשיה הציבורי לאחר השואה - בכרך הבא אי"ה.